

सुहोत्रो भारद्वाजः। इन्द्रः। त्रिष्टुप् ।

अपूर्व्या पुरुतमान्यस्मै महे वीराय तवसे तुराय ।

विरिषिने वज्रिणे शन्तमानि वचास्यासा स्थविराय तक्षम् ॥ ६.०३२.०१

महे- महात्मने । वीराय- वीर्यसम्पन्नाय । तवसे- बलिने । तुराय- क्षिप्राय । विरिषिने- स्तुत्याय ।

वज्रिणे- वज्रपाणये । स्थविराय- प्रवृद्धाय । अस्मै- एतस्मा इन्द्राय । अपूर्व्या- अपूर्वाणि ।

पुरुतमानि- प्रभूतानि । शन्तमानि- मङ्गलानि । वचांसि । तक्षम्- अकरवम् ॥१॥

स मातरा सूर्येणा कवीनामवासयद्रुजदद्रि गृणानः ।

स्वाधीभिर्ऋक्भिर्वावशान उदुस्त्रियाणामसृजन्निदानम् ॥ ६.०३२.०२

सः- असाविन्द्रः । मातरा- द्यवापृथिव्यौ । कवीनाम्- सूक्ष्मदर्शिनां कृते । सूर्येण- सवित्रा ।

अवासयत्- प्रकाशितवान् । गृणानः- स्तुतः । अद्रिम्- मेघम् । रुजत्- बभञ्ज । स्वाधीभिः- सुष्ठु

ध्यातव्यैः । ऋक्भिः- मन्त्रैः । वावशानः- कामितः । उदुस्त्रियाणाम्- धेनूनां रश्मीनाम् । निदानम्-

बन्धनम् । उत् असृजत्- विमुमोच ॥२॥

स वह्निभिर्ऋक्भिर्गोषु शश्वन्मितृभिः पुरुकृत्वा जिगाय ।

पुरः पुरोहा सखिभिः सखीयन् दृष्ट्वा रुरोज कविभिः कविः सन् ॥ ६.०३२.०३

सः- असाविन्द्रः । वह्निभिः- वोढृभिः । ऋक्भिः- मन्त्रैः । मितृभिः- सङ्घचितजानुभिरुपासकैः ।

गोषु- धेनुषु रश्मिषु निमित्तेषु । पुरुकृत्वा- बहुकर्मा । जिगाय- रक्षांसि जितवान् । पुरोहा-

बन्धननाशकः । सखिभिः- मित्रैः । सखीयन्- मैत्रीमिच्छन् । कविः- क्रान्तदर्शी सन् । कविभिः-

क्रान्तदर्शिभिः । दृष्ट्वा- दृढानि । पुरः- पुराणि बन्धनानि । रुरोज- बभञ्ज ॥३॥

स नीव्याभिर्जरितारमच्छा महो वाजेभिर्महद्भिश्च शुष्मैः ।

पुरुवीराभिर्वृषभ क्षितीनामा गिर्वणः सुविताय प्र याहि ॥ ६.०३२.०४

वृषभ- वर्षक । गिर्वणः- गीर्भिः सम्भजनीय । सः- असौ त्वम् । नीव्याभिः- अभिनवाभिः ।
पुरुवीराभिः- प्रभूतवीर्यसम्पन्नाभिर्भावनाभिः । जरितारम्- स्तोतारम् । अच्छ- अभिलक्ष्य । महः-
महद्भिः । वाजेभिः- अन्नैः । महद्भिः । च । शुष्मैः- बलैः । क्षितीनाम्- भूमिकानाम् । सुविताय-
सुखाय । प्र याहि- गच्छ ॥४॥

स सर्गेण शवसा तक्तो अत्यैरप इन्द्रो दक्षिणतस्तुराषाट् ।

इत्था सृजाना अनपावृदर्थं दिवेदिवे विविषुरप्रमृष्यम् ॥ ६.०३२.०५

सः । इन्द्रः- परमेश्वरः । तुराषाट्- शत्रुसहनशीलः । सर्गेण- नैसर्गिकेण । शवसा- बलेन । तक्तः-
सङ्गतः । अत्यैः- स्वप्राणतुरगैः । दक्षिणतः- स्वसामर्थ्यतः । अपः- जीवोदकधाराः । सृजति ।
इत्था- एवम् । सृजानाः- विसृष्टा जीवोदकधाराः । दिवेदिवे- प्रतिदिनम् । अनपावृत्- पुनरागमनं
यथा न भवति तथा । अप्रमृष्यम्- अप्रधृष्यम् । अर्थ- परमपुरुषार्थम् । विविषुः- व्याप्नुवन्ति ।
विशन्तीति भावः । आधिभौतिके भावे इन्द्रसृष्टा आपः समुद्रे विशन्तीति व्याख्यातुं शक्यते । यथा
नद्यः स्यन्दमानाः समुद्रेऽस्तं गच्छन्ति नामरूपे विहाय । तथा विद्वान्नामरूपाद्विमुक्तः परात्परं
पुरुषमुपैति दिव्यम् ॥ इत्युपनिषत् ॥५॥